संपादकीय....

रस्त्यावरचं बालपण – आरोग्य तपासणीचा बळी

पुणे महापालिकेने शहरातील मुख्य रस्त्यांवर व चौकात थांबणाऱ्या स्थलांतरीत कुटुंबातील बालकांसाठी आरोग्य तपासणी अभियान राबविण्याचा मोठा गाजावाजा केला होता. समाजविकास विभागाने ही योजना उचलून धरली होती. शून्य ते अठरा वयोगटातील मुलांची तपासणी, त्यांचे लसीकरण, आजारांचे निदान आणि शाळाबाह्य मुलांची नोंद करून त्यांना शिक्षणाच्या प्रवाहात आणणे – असे या अभियानाचे उद्दिष्ट होते. महापालिकेच्या २०२३–२४ च्या अर्थसंकल्पात यासाठी तब्बल २५ लाख रुपयांची तरतूद करण्यात आली होती. पाच परिमंडळ कार्यालयांना प्रत्येकी पाच लाख रुपये देऊन स्वयंसेवी संस्थांच्या माध्यमातून ही मोहीम राबवली जाणार होती. पण दुर्दैवाने, हे अभियान प्रत्यक्षात कधीच सुरू झाले नाही. फक्त कागदावरच्या आकड्यांत आणि निवेदनांतच त्याचे अस्तित्व राहिले.

ही बाब केवळ प्रशासनातील दुर्लक्ष मानावी का, की ही मुलं आपल्या शहरी व्यवस्थेसाठी अजूनही अदृश्य आहेत, हा मूलभूत प्रश्न उपस्थित होतो. कारण शहराच्या मुख्य चौकात व रस्त्यांवर दिवसेंदिवस शेकडो स्थलांतरीत कुटुंबं तात्पुरत्या झोपड्यांत किंवा रस्त्यालगत धोकादायक अवस्थेत राहतात. त्यांच्या जीवनात आरोग्य, स्वच्छता, पिण्याचं पाणी किंवा शिक्षण यांसारख्या प्राथमिक सोयीसुविधांचं अस्तित्वच नसतं. यामध्ये सर्वाधिक बळी पडतात ती निरागस बालकं.

या बालकांचं बालपण हे दारिद्र्य, आजार आणि भुकेच्या सावलीत वाढतं. लसीकरण न झाल्याने त्यांना क्षयरोग, गोवर, हिपॅटायटिस किंवा अन्य संसर्गजन्य आजारांचा मोठा धोका असतो. वेळीच उपचार न मिळाल्याने अनेक बालकं अल्पवयात मृत्यूमुखी पडतात. महापालिकेच्या आरोग्य विभागाने या मुलांचे लसीकरण करण्याचा, आजार ओळखून औषधोपचार करण्याचा स्पष्ट कार्यक्रम आखला होता. परंतु योजनाच राबविली नाही, त्यामुळे पुन्हा एकदा मुलांचे भविष्य अंधारात ढकलले गेले.

रस्त्यावरचं हे बालपण शिक्षणापासूनही पूर्णपणे वंचित असतं. शाळेत जाण्याऐवजी मुलं चौकात पालकांसोबत फुले, खेळणी किंवा मुखवटे विकताना दिसतात. दिवसभराच्या उन्हात किंवा रात्रीच्या थंडीत तेच त्यांचं वर्गखोलं, तीच त्यांची शाळा. शिक्षणाचा अधिकार कायद्याने मिळालेला असला तरी या मुलांसाठी तो केवळ कागदावरचं स्वप्न ठरतो. या तपासणी अभियानातून शाळाबाह्य मुलांची खरी संख्या समोर आली असती आणि त्यांना महापालिकेच्या शाळांमध्ये प्रवेश देण्याची प्रक्रिया सुलभ झाली असती. पण योजना राबवलीच गेली नाही.

अधिक गंभीर बाब म्हणजे, भिक्षा मागणाऱ्या महिलांच्या कुशीत निष्पाप बालके निपचित अवस्थेत पडलेली दिसतात. काही स्वयंसेवी संस्थांनी या मुलांना मुद्दाम अंमली पदार्थ दिले जात असल्याची भीषण शक्यता व्यक्त केली आहे. पालकांना अधिक दया मिळावी म्हणून अशा मुलांना झोपवले जाते, त्यांना व्यसनाधीन करून ठेवले जाते, असे निरीक्षण आहे. ही बाब मानवी तस्करीच्या संशयालाही बळकटी देते. अशा वेळी आरोग्य तपासणीसोबतच पोलीस विभाग, महिला व बालकल्याण विभाग आणि समाजविकास विभाग यांनी एकत्रित मोहीम उभारणे अत्यावश्यक होते.

गणेशोत्सवासारख्या सणकाळात या मुलांचे शोषण आणखी तीव्र होतं. शहराच्या मुख्य रस्त्यांवर रात्री रात्रभर विक्रेते खेळणी, पाण्याच्या बाटल्या, फुगे विकताना दिसतात. त्यांच्या सोबत त्यांची लहान मुलं थकून भागून बसलेली असतात. अनेक वेळा त्यांचं खाणं–पिणं वेळेवर होत नाही, झोप अपुरी राहते. काही मुले चेहऱ्यावर रंगरंगोटी करून, देवतांचे मुखवटे घालून, लोकांसमोर भीक मागताना दिसतात. ही दृश्यं पाहताना कोणत्याही संवेदनशील नागरिकाचं हृदय पिळवटून जातं. पण प्रशासन मात्र या वास्तवाकडे डोळेझाक करतं.

या प्रश्नाकडे केवळ करुणेने किंवा सहानुभूतीने बघून उपयोग नाही. ही मुलं आज समाजाच्या मुख्य प्रवाहापासून वंचित राहिली, तर उद्या तीच गुन्हेगारी, व्यसनाधीनता किंवा बालमजुरीच्या दलदलीत लोटली जातील. परिणामी समाजासाठी नवे प्रश्न निर्माण होतील. म्हणूनच या समस्येकडे सामाजिक जबाबदारी म्हणून पाहणे अपरिहार्य आहे. स्वयंसेवी संस्था, स्थानिक नागरिक, माध्यमं आणि सर्वात महत्त्वाचं म्हणजे महापालिका प्रशासन – या चौघांनी एकत्र येऊन ठोस उपाययोजना करणं गरजेचं आहे.

मुलांची आरोग्य तपासणी हा फक्त एक तांत्रिक कार्यक्रम नाही, तर तो सामाजिक न्यायाची पहिली पायरी आहे. बालकांचं आरोग्य आणि शिक्षण सुरक्षित करणं ही कोणत्याही शहराची प्राथमिक जबाबदारी असते. पुण्यासारख्या 'स्मार्ट सिटी'चा दावा करणाऱ्या महानगरासाठी तर ही जबाबदारी आणखी गंभीर ठरते. कारण शहर झगमगत्या इमारतींनी, रस्त्यांनी सजलं तरी रस्त्यावरचं कोमेजलेलं बालपण जर तसंच राहिलं, तर ते शहराचं अपयशच ठरेल.

आज आवश्यकता आहे ती घोषणांचा गाजावाजा न करता तातडीने कृती करण्याची. महापालिकेने २५ लाखांच्या तरतुदीला पुन्हा सक्रिय करावं, स्वयंसेवी संस्थांच्या मदतीने त्वरित आरोग्य तपासणी मोहीम हाती घ्यावी, लसीकरण व औषधोपचारांची प्रक्रिया तातडीने सुरू करावी. शाळाबाह्य मुलांची नोंदणी करून त्यांना महापालिकेच्या शाळांत दाखल करावं. आणि त्याहून महत्त्वाचं म्हणजे, पोलिस व बालकल्याण विभागाच्या मदतीने या मुलांचं शोषण थांबवावं.

कारण या मुलांचं बालपण हे पुण्याचं भविष्य आहे. त्यांना वाचवणं म्हणजे शहराचं माणुसकी वाचवणं. अन्यथा, शहर झगमगत्या दिव्यांत न्हाऊन निघालं तरी रस्त्यावर पडलेली ही निरागस जीवनेच त्याच्या उदासिनतेची खरी साक्ष ठरतील.

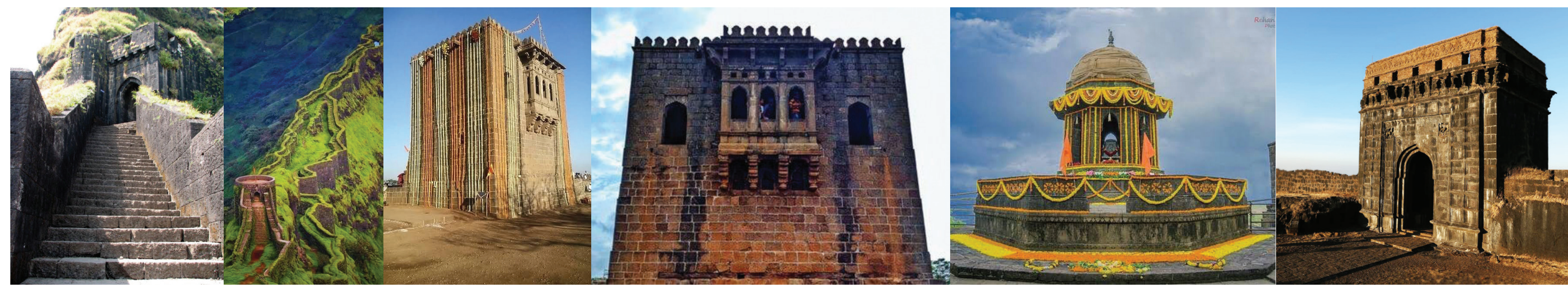

शिवरायांचे दुर्गवैभव – आता जागतिक ठेवा!

छत्रपती शिवाजी महाराजांनी बारा मावळ मध्ये उभारलेले गड–किल्ले हे महाराष्ट्राच्या आत्म्याचे रूप आहेत. आता हे गड फक्त आपलेच नाहीत, तर संपूर्ण जगाचे झाले आहेत. युनेस्कोने ११ जुलै २०२५ रोजी महाराजांचे महाराष्ट्रातील ११ दुर्ग आणि एक दक्षिणेतील जिंजीचा किल्ला जागतिक वारसा स्थळ म्हणून घोषित केले आणि शिवरायांचे स्वराज्य – जागतिक नकाशावर अधोरेखित झाले. या ऐतिहासिक मान्यतेमागे अनेकांची दूरदृष्टी आणि अथक परिश्रम आहेत. पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी दिलेला पाठिंबा आणि केंद्र सरकारकडून सक्रिय सहभाग ही अत्यंत मोलाची बाब ठरली. भारतीय पुरातत्त्व सर्वेक्षण आणि संस्कृती मंत्रालयाने यात मोठी मदत केली. मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांनी यात महत्त्वाची भूमिका बजावली. राज्याचे उपमुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे, उपमुख्यमंत्री अजित पवार यांनीही वेळोवेळी मुख्यमंत्र्यांना साथ दिली. राज्याचे सांस्कृतिक मंत्री आशिष शेलार यांनी स्वत: जाऊन युनेस्कोच्या महानिदेशकांची भेट घेतली. तेथे तांत्रिक सादरीकरण केले. मुख्यमंत्री कार्यालयातील अपर मुख्य सचिव विकास खारगे, तसेच भारताचे युनेस्कोतील राजदूत विशाल शर्मा आणि पुरातत्त्व व वस्तुसंग्रहालय संचालनालयाचे हेमंत दळवी त्यात सहभागी होते. अनेकांचे हातभार लागले आणि त्यातून देशभरातील शिवभक्तांसाठी आजचा आनंदाचा क्षण साकारला गेला. त्या निमित्ताने या बारा किल्ल्यांचे महत्त्व अधोरेखित केलेला हा संकलित लेख आपल्यासाठी...!!

हे फक्त किल्ले नाहीत ते आहे आपल्या अस्मितेचं जिवंत रूप! शिवरायांचे हे किल्ले म्हणजे इतिहासाचे सजीव संग्रहालय आहेत. इथल्या प्रत्येक दगडात स्वराज्याची ठिणगी साठलेली आहे. चला तर, पाहूया या बारा दुर्गांची शौर्यगाथा – प्रत्येकाची वेगळी ओळख आणि शिवरायांच्या जीवनाशी नाळ जुळलेली!

रायगड हा छत्रपती शिवाजी महाराजांचा राजधानी किल्ला होता. इथेच १६७४ साली त्यांचा राज्याभिषेक झाला आणि मराठा साम्राज्याची औपचारिक सुरुवात झाली. रायगड हा राजकारण, प्रशासन आणि सैन्य संचालनाचे केंद्र होता. दुर्गम, मजबूत आणि नैसर्गिक संरक्षण असलेला हा किल्ला शिवाजी महाराजांच्या स्वराज्य स्वप्नाचा प्रतिबिंब मानला जातो. रायगड म्हणजे मराठ्यांच्या अस्मितेचे, स्वाभिमानाचे आणि स्वराज्याच्या गौरवाचे प्रतीक आहे. १६७४ मध्ये शिवरायांचा राज्याभिषेक याच गडावर झाला. महाराजांनी याला 'राज्यगड'चं रूप दिलं. छत्रपती शिवाजी महाराजांनी याच किल्यावर आपला देह ठेवला. त्यांची समाधी ही मराठी माणसांच्या अपार श्रद्धेचं ठिकाण आहे. रायगड म्हणजे स्वराज्याची मूर्तिपूजा.

राजगड किल्ला हा छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या स्वराज्य स्थापनेचा पाया मानला जातो. याचे जुने नाव मुरुंबदेव होते. इ.स. १६४६ साली शिवाजी महाराजांनी राजगड किल्ला जिंकून घेतला आणि यालाच आपल्या स्वराज्याची पहिली राजधानी बनवली. जवळपास २६ वर्षे हा किल्ला राजधानी राहिला. इथेच महाराजांच्या पत्नी सईबाई यांचे निधन झाले, आणि पुत्र संभाजी यांचे बालपणही याच किल्ल्यावर गेले. अफजलखान वधानंतर महाराज थेट राजगडावरच परतले होते. राजगड हा भक्कम, विशाल आणि रणनीतीदृष्ट्या अत्यंत महत्त्वाचा किल्ला होता.

प्रतापगड किल्ला म्हणजे छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या शौर्याचा आणि राजकीय चातुर्याचा जिवंत स्मारक आहे. सातारा जिल्ह्यात, महाबळेश्वरपासून जवळ असलेला हा किल्ला १६५६ साली महाराजांनी बांधला. याच किल्ल्यावर १६५९ साली अफझलखानाशी ऐतिहासिक युद्ध झाले. अफझलखानाचा पराभव हा स्वराज्यासाठी एक मोठा विजय होता. ही लढाई केवळ तलवारीची नव्हती, ती नियोजनाची, रणनीतीची आणि दृढ इच्छाशक्तीची होती. प्रतापगडावरून शिवरायांनी पहिल्यांदाच आपल्या युद्धनीतीची प्रभावी चुणूक दाखवली. यामुळेच प्रतापगड आजही "शौर्य आणि चातुर्याची रणभूमी" म्हणून ओळखला जातो. इथेच अफजलखानाच्या भेटीने इतिहास घडवला. महाराजांनी शौर्य, राजनैतिक डावपेच आणि प्रसंगावधान याचा संगम दाखवून दिला.

पन्हाळा किल्ला हा कोल्हापूर जिल्ह्यातील एक भव्य आणि ऐतिहासिक किल्ला आहे. याचे महत्त्व छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या जीवनातील एका अत्यंत थरारक घटनेमुळे अधिक वाढते – ती म्हणजे पावनखिंडीची लढाई. इ.स. १६६० मध्ये सिद्धी जोहरच्या वेढ्यात अडकलेल्या शिवाजी महाराजांनी गुप्त मार्गाने पन्हाळ्याहून विशाळगडाकडे प्रयाण केले. त्यावेळी बाजीप्रभु देशपांडे आणि काही मावळ्यांनी सिद्धीच्या सैन्याला रोखण्यासाठी घाटमाथ्यावर पावनखिंडीत प्राणांची आहुती दिली. बाजीप्रभूंची ही शौर्यगाथा इतिहासातील एक अमर पर्व ठरली. पन्हाळा किल्ल्यावर अंधारबाव, अंबरखाना, धान्यकोठी, सर्जा–राजा बुरूज यांसारखी स्थापत्यवैशिष्ट्ये आहेत. हा किल्ला काही काळ मराठ्यांच्या राजधानीसुद्धा होता.

शिवनेरी हा किल्ला पुणे जिल्ह्यातील जुन्नरजवळ आहे आणि तो छत्रपती शिवाजी महाराजांचा जन्मस्थान म्हणून अत्यंत पवित्र मानला जातो. इ.स. १९ फेब्रुवारी १६३० रोजी याच गडावर जिजाबाईंनी शिवरायांना जन्म दिला. हा किल्ला निसर्गरम्य, मजबूत तटबंदीने सजलेला असून आजही त्या ऐतिहासिक जन्मकक्षाचे दर्शन घेता येते. गडावरील जिजामाता व बाल शिवरायांचा संगमरवरी पुतळा, तसेच "शिवकुंज" हा परिसर पर्यटकांचे विशेष आकर्षण आहे. शिवनेरी हे शिवरायांच्या शौर्य, संस्कार आणि स्वराज्याच्या बीजारोपणाचे प्रतीक मानले जाते.

मावळ भागातील सह्याद्रीच्या डोंगररांगेत वसलेला लोहगड किल्ला हा छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या काळात एक महत्त्वाचा संरक्षणकिल्ला होता. पुणे जिल्ह्यात लोणावळ्याजवळ स्थित असलेला हा किल्ला समुद्रसपाटीपासून सुमारे ३,४५० फूट उंचीवर आहे. लोहगड किल्ल्याचे वैशिष्ट्य म्हणजे याच्या चारही दिशांनी असलेली खोल दऱ्या आणि त्याच्या उत्तरेकडील 'विंचूकाटा' हे नैसर्गिक रक्षण असलेले टोक. प्राचीन काळी हा किल्ला भोर घाटामार्गे चालणाऱ्या व्यापार मार्गांचे संरक्षण करीत असे. त्यामुळेच याला "व्यापार मार्गांचा रक्षक" असे म्हटले जाते.

साल्हेर किल्ला हा महाराष्ट्रातील नाशिक जिल्ह्यात बागलाण तालुक्यात वसलेला एक अतिशय महत्त्वाचा दुर्ग आहे. तो समुद्रसपाटीपासून सुमारे ५,२०० फूट उंचीवर असून सह्याद्रीतील सर्वांत उंच किल्ल्यांपैकी एक आहे. १६७२ साली झालेल्या साल्हेरच्या युद्धात, मराठ्यांनी मोगल सैन्याचा पराभव केला होता. हे युद्ध इतकं थोर होतं की, हजारो सैन्याच्या लढाया, घोडदळ, हत्ती, तोफा यांचा वापर झाला आणि अखेर शिवाजी महाराजांच्या सेनापतींच्या कुशल नेतृत्वाखाली मराठ्यांनी विजय मिळवला.

सिंधुदुर्ग हा छत्रपती शिवाजी महाराजांनी अरबी समुद्राच्या लाटांवर बांधलेला अजेय जलदुर्ग आहे. महाराष्ट्रातील कोकण किनारपट्टीवरील मालवणजवळ तो वसलेला आहे. इ.स. १६६४ मध्ये महाराजांनी हा किल्ला बांधण्यास सुरुवात केली. समुद्राच्या मध्यभागी खोल पाण्यात हा किल्ला उभारण्यात आला असून तो स्वराज्याच्या सागरी संरक्षणाचे प्रतीक आहे.

विजयदुर्ग किल्ला हा सिंधुदुर्ग जिल्ह्यातील देवगडजवळ, अरबी समुद्रकिनारी वसलेला एक अत्यंत भक्कम आणि ऐतिहासिक सागरी किल्ला आहे. छत्रपती शिवाजी महाराजांनी सुमारे १० वर्षे येथे नौदल उभारणीसाठी काम केले. हा किल्ला त्यांच्या नौदल सामर्थ्याचा केंद्रबिंदू होता. शत्रूच्या जहाजांना न दिसणारी अदृश्य सागरी चढाईमार्ग ही येथील खासियत होती.

सुवर्णदुर्ग किल्ला महाराष्ट्राच्या रत्नागिरी जिल्ह्यात, दापोली तालुक्यातील हर्णे बंदराच्या समोर सागरात वसलेला एक भव्य सागरी दुर्ग आहे. शिवाजी महाराजांनी इ.स. १६६० च्या सुमारास हा किल्ला सिध्दींच्या ताब्यातून काबीज केला आणि त्याची सागरी संरक्षण दृष्टीने पुनर्बांधणी करून मजबूत केला.

खांदेरी किल्ला म्हणजे छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या सागरी दूरदृष्टीचे उत्तम उदाहरण! सुमारे १६७९ साली अरबी समुद्रातील या बेटावर महाराजांनी खांदेरी किल्ल्याची उभारणी सुरू केली. याचे उद्दिष्ट मुंबई बंदरावर नजर ठेवणे आणि स्वराज्याचा सागरी संरक्षण मजबूत करणे हे होते. इंग्रज व सिद्दी विरुद्ध मराठा नौदलाच्या संघर्षात खांदेरीने निर्णायक भूमिका बजावली.

जिंजी किल्ला म्हणजेच "दक्षिणेचा जिब्राल्टर" असा ओळखला जाणारा हा किल्ला तामिळनाडूमधील विलुप्पुरम जिल्ह्यात आहे. शिवाजी महाराजांचे पुत्र राजाराम महाराज मुघलांपासून बचाव करत दक्षिणेकडे गेले, तेव्हा व्यंकोजी भोसले यांची मदत आणि पाठिंबा मिळाला. त्यांनी जिंजी किल्ला मराठ्यांच्या ताब्यात येण्यासाठी मदत केली. हा किल्ला तीन टेकड्यांवर विस्तारलेला असून त्याच्या परिसराला १३ किमीचा परिघ आहे.

या किल्ल्यांना युनेस्कोची मान्यता मिळाल्याने त्यांचे सांस्कृतिक, ऐतिहासिक आणि पर्यटन मूल्यमापन वाढेल, जागतिक संवर्धन निधी आणि तांत्रिक मदत मिळेल, आणि सर्वात महत्त्वाचे म्हणजे, युवा पिढीपर्यंत स्वराज्याची खरी जाणीव पोहोचेल. हा ऐतिहासिक निर्णय घेण्यात युनेस्कोच्या अधिकारी वर्गासोबतच भारत सरकारचे परराष्ट्र मंत्रालय, पुरातत्व विभाग, आणि महाराष्ट्र शासन यांचेही मोठे योगदान आहे. हे केवळ 'वारसा' म्हणून नव्हे, तर राष्ट्रीय अभिमान म्हणून जपले जाईल. हा इतिहास आता आपल्या बरोबर जगाचाही असणार आहे. शिवकाल फक्त आठवणीत नको, तो अनुभवात यायला हवा... आणि आता तो अनुभवण्यासाठी जगातून लोक महाराष्ट्रात येतील!

संकलन : युवराज पाटील
जिल्हा माहिती अधिकारी, पुणे

राज्यातील कारागृहातील शेती झाली आधुनिक

राज्याच्या विविध कारागृहातील कारखान्यांमध्ये कैद्यांची 'सुधारणा व पुनर्वसन' अंतर्गत कैद्यांना विविध उद्योगात गुंतवून ठेवले जाते. यामध्ये हातमाग, यंत्रमाग, सुतारकाम, चर्मकला, लोहारकाम आदी कामे दिली जातात. राज्यातील कारागृहाची शेती आता आधुनिक झाली आहे. त्यामुळे फलोत्पादन, भाजीपाला, फळभाज्या, मत्स्यशेतीचे उत्पन्न वाढणार आहे. कैद्यांची 'सुधारणा व पुनर्वसन' हे कारागृहाचे ब्रीद वाक्य आहे. राज्यातील ४७ कारागृहांपैकी नऊ मध्यवर्ती कारागृहे, नऊ खुली कारागृहे, एक महिला कारागृहात कैद्यांनी विविध उद्योगात गुंतवून ठेवले आहेत. यामध्ये येरवडा, नाशिक, नागपूर कारागृहाच्या कारखान्यात हातमाग, यंत्रमाग, सुतारकाम, चर्मकला, लोहारकाम, बेकरी, रसायन उद्योग सुरू आहेत. पुरुष सिद्धदोष कैदी ७० टक्के असून, महिला सिद्धदोष ८० टक्क्यांच्या पुढे आहेत. कारखान्यातील लाकडी फर्निचर, देव्हारे, किचन, सतरंजी, टॉवेल, बेडशीट आदी वस्तूंना मोठी मागणी आहे. अनेक लाकडी टेबल, खुर्च्या, छपाई, पुस्तक बांधणी आदींना सरकारी कार्यालयांमध्ये पुरवठा केला जातो. त्यामुळे वर्षभर कैद्यांना काम असते. त्यामुळे विविध कामात गुंतलेल्या अर्धकुशल, कुशल कैद्यांना कारागृह प्रशासनाच्या नियमाप्रमाणे पगार दिला जातो. या पैशाचा वापर ते स्वत:साठी करून कुटुंबाला देखील पाठवतात. त्यामुळे कैद्यांची सुधारणा व पुनर्वसन हा उद्देश सफल होत आहे. आधुनिक कृषी अवजारे व यंत्रांची खरेदी कारागृहासाठी बोअरवेल, विद्युत मोटार, कल्टीव्हेटर, पेरणी यंत्र, चारा यंत्र अशी पाच लाख ९३ हजार रुपयांची कृषी अवजारे व उपकरणे खरेदी केली आहेत. नाशिक खुल्या कारागृहासाठी विद्युत पंप, नागपूर खुल्या कारागृहासाठी उच्च क्षमतेचे विद्युत पंप, मोर्शी खुल्या कारागृहासाठी ७५ हजार रुपयांचे कल्टीव्हेटर, बुलढाणा जिल्हा कारागृहासाठी स्प्रिंकलर, पेरणी यंत्र तर येरवडा खुल्या कारागृहासाठी विद्युत पंप, डबल पल्टी नांगर, ॲटोमॅटीक फर्टिलायझर सीड ड्रिल असे ३ लाख २९ हजार रुपयांची उपकरणे खरेदी केलेली आहेत. यासह विसापूर, कोल्हापूर, रत्नागिरी या खुल्या कारागृहासाठी आधुनिक कृषी उपकरणे व यंत्रे खरेदी केली आहेत. त्यामुळे या वर्षी कारागृहाच्या शेतीधील उत्पन्न नक्कीच वाढणार आहे.

शेतीतील उत्पन्नही कोट्यवधी रूपयांचे

येरवडा, पैठण आदी ठिकाणी शेकडो एकर शेती आहे. यामध्ये गहू, तांदूळ, ज्वारी, विविध कडधान्ये, सोयाबीन, फळे, ऊस, पालेभाज्या, फळभाज्या, गायी, म्हशी पालन, मत्स्यशेतीसह सेंद्रिय खतनिर्मिती केली जाते. या कृषी उत्पनाचा उपयोग कारागृहात असलेल्या कैद्यांसाठी होतो. राज्यातील कारागृहातील शेतीचे आधुनिकीकरण करण्यासाठी लागणाऱ्या उपकरणांची खरेदी केली जाणार आहे. यासाठी राज्य सरकारने पहिल्या टप्प्यात १७ लाख १६ हजार रुपयांची उपकरणे खरेदी केलेली आहेत.

पक्ष्यांची ओळख

हळद्या

हळदी सारखा सोनसर पिवळा रंग ल्यालेला हा सुंदर पक्षी त्याच्या आकर्षक रंगामुळे निसर्गाच्या सौंदर्यात भर पाडणारा ठरतो. या पक्ष्याचे पंख व शेपटी काळ्या रंगाची असून पंखांमध्ये व शेपटीत देखिल पिवळ्या रंगाची पिसे असतात. चोची–पासून डोळ्यांवरून मागे एक काळ्या रंगाचा जाड पट्टा गेलेला दिसतो. चोच फिकट गुलाबी रंगाची असून टोकदार असते. मादी मात्र फिक्कट हिरवट रंगाची असते. आमराई व सदाहरित जंगलांच्या परिसरात तसेच शेतीच्या परिसरात हे पक्षी निरीक्षण केल्यास आढळून येतात. एकटा व जोडीने वावरतात. फळे, कीटक, अळ्या, फुलातील परागकण वेचून खातात. हळद्याचे घरटे झुल्याप्रमाणे असते. हळद्याचा चि – ह ---, किंवा पि– लो– लो--- असा बासरीतून आवाज काढल्या–प्रमाणे गोड असतो. त्याचा हलका व मधुर आवाज कानावर आला कि, तो पुन्हा पुन्हा ऐकण्यासाठी पक्षी व निसर्ग निरीक्षकांचे कान आतुर असतात. विणीच्या हंगामात नर पक्ष्याचे रंग अधिकच आकर्षक व खुलून दिसतात.

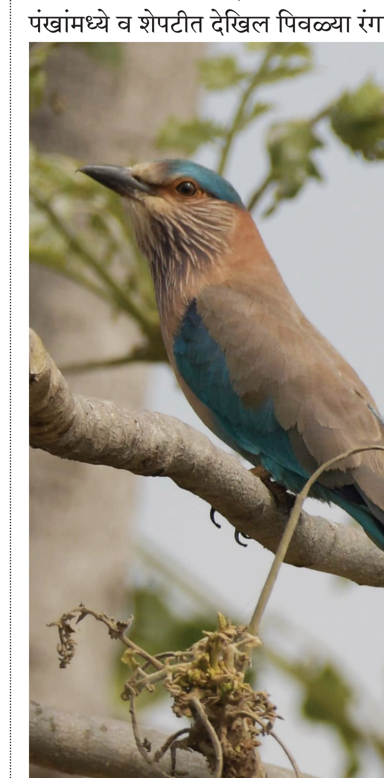

विणीचा हंगाम– एप्रिल ते जुलै.

– दिपक शिंदे. (पक्षिमित्र व निसर्ग अभ्यासक)

'दैनिक महा मेट्रो', मालक, प्रकाशक, संपादक दिलीप किसन कुऱ्हाडे, यांनी श्री समर्थ प्रिंटर्स, शॉप नंबर १, बेसमेंट वर्तक अपार्टमेंट, ४९९, शनिवार पेठ, पुणे– ४११०३० येथे छापून फ्लॅट नंबर ९, फ्रेंन्ड्स पॅराडाईज, शिरोळे रोड, शिवाजीनगर, पुणे ४११००४ येथे प्रकाशित केले.
वृत्तपत्रात छापलेल्या बातम्या, लेख, छायाचित्रे व जाहिराती यांच्याशी संपादक सहमत असेल असे नाही. कायदेशीर प्रकरणे पुणे न्यायालयाअंतर्गत सोडविले जातील.
मालक, प्रकाशक आणि संपादक दिलीप किसन कुऱ्हाडे – ९९२२९३०१९५, कार्यालय संपर्क क्रमांक : ९९७०६८८८६५ (पी.आर.बी. कायद्याअंतर्गत बातम्याच्या निवडीसाठी जबाबदार.) Email : Mahametronews.pune1gmail.com

This 'Daily Maha Metro', Owner, Publisher by Dilip Kisan Kurhade printed at Shree Samarth Printers, Shop No. 1, Basement Vartak partment, 499, Shaniwar Peth, Pune 411030, Published from Flat No. 9, Friends Paradise Society, Shirole Road, Shivajinagar, Pune-411004.The editor does not necessarily agree with the news, articles, photographs and advertisements printed in the newspaper. Legal matters will be resolved under Pune Courts. Owner, Publisher Editor Dilip Kisan Kurhade Contact No. - 9922930195, Office Contact No. - 9970688865 (Responsible for selection of news under PRB ct.) Email. - Mahametronews.pune@1gmail.com